א א מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ח' סמג לאוין רמח טוש"ע סימן רכח סעיף א וסימן כל סעיף א:

אמר ר' אסי אין נזקקין לאלהי ישראל. הייתי סבור לומר דלהע"ג דאסיקנא לקמן (דף כח.) דב"ש וב"ה פליגי אם יש שאלה בשבועה או לא וקיימא לן כב"ה דאמרי יש שאלה ר' אסי ה"ק כהי דיש שאלה מיהו לכתחלה אין נזקקין אלא בקונם אשתי נהנית משום שלום ביתו ואיהו טוח לי דב"ש ודאי מדרבנן בעלמא קאמרי דהא לא יחל דברו דמשמע דלדיקו אבל אחרים מוחלין לו (ולאו) להשבע שבועה נמי קאי וב"ה אמרי דאפי' מדרבנן ולא"כ קס ליה ר' אסי כבית שמאי אלא ר' אסי לית ליה ההיא אוקימתא דלקמן דבית שאלה פליגי א"כ ס"ל דלב"ש אין שאלה מדרבנן דאפילו התירוהו איתו מותר ולב"ה יש שאלה ואם התירוהו מותר מיהו לכתחלה אין נזקקין זה נ"ל: חוץ מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתו ונודע שלא גנבה. כך היא הגרסא ברוב הנסחאות ואיכא מאן דאמר דטעותא היא דאי ודע שלא הכתו ושלא גנבה היכי קאמר חוץ מקונם אשתי והא נדרי שגגות הוא ואסיקנא לעיל דאינו לריך שאלה לחכם ואמרינן לקמן בהם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות אבל הרשב"א ז"ל כתב דלהפשר דגרסי' ליה וכי תנן במתני' דכי האי גוונא אינו לריך שאלה ה"מ באומר שאם לא מפני כן לא היה מדירה אבל במעמיד דבריו ואמר אעפ"כ בדעתו היה שלא תהנה ממנו לריך שאלה והכא במעמיד מיירי ולפי פירושו כ"ל דכי קאמר חוץ מקונם אשתי משום דאיכא תרתי קאמר שלום ביתו ועוד דהוו כעין נדרי שגגות אבל הוא ז"ל אומר אפי' כמלא שגנבה כשאל ומתירים לו משום שלום ביתו וכי נקט כמלא שלא גנבה ליסגא דמתני' (לקמן כה:) נקט ולאו דוקא ואיהו טוח לי: **אי** נדרת במוהי לא מזדקיקנא לך. דמשי כנוי לשבועה כדאיתא בפרקין קמא וס"ל כר' אסי דלכתחלה אין נזקקין לשבועה: באלהי ישראל מזדקיקנא לך. בתמיה ולא גרסי' אי נדרת במוהי מזדקיקנא לך כלומר דס"ל דלשבועה גרידא נזקקין אבל כיון שהזכיר השם חמיר טפי ואין נזקקין: רב יוסף [אמאי] אמר מרי כולא. דהוה ס"ד דרב יוסף אשבע עליה דרב כהנא דלא ליכול: ה"ק [לא] מרי כולא קאמרת. בתמיה: לא טעימנא. דאין נזקקין: אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל. פירוש פותחין בחרטה בין בנדר בין בשבועה ונזקקין נמי לכתחלה לאלהי ישראל ולא בעא נקט חפצא בידיה או לא נקיט חפצא ואפילו כי נקיט חפצא נזקקין דלא חמיר נקט חפצא אלא לענין שבועת הדיינין לאיומי עליה אבל עיקר שבועה בשם או בכנוי הוא ולהע"ג דאמר גאון מאן דאשתבע בספר תורה או בעשרת הדברות אין לו הפרה עולמית ליתא למילתא כלל הדין הוא דינא דגמרא דאפילו לשבועות נזקקים ופותחים בחרטה ואין לריך לומר לנדרים אבל רבינו האי גאון ז"ל החמיר בנדרים שלא לפתוח בחרטה ואמר דלאן השתא לא עבדינן דאמר אין לכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים כלומר בפתח אבל בחרטה לא והחמיר עוד בשבועות ואמר דלא מזדקקינן בהו כלל אלא כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מלוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא לדבורה לכניסתא וכדומין לאלו מזדקקינן במילי דמוכחן וברירן קרוב לדרב אסי אבל פתח כי הוה אתו להתיר לקמיה *דרב וכדר"ש ב"ר וכר' ישמעאל בר' יוסי וכדביתהו דאביי וכי הוה אתא לקמיה דר"א וכיולא בה לא עבדינן אבל הרב הנשיא אל ברגלוני ז"ל כתב בשם מר יהודאי גאון ז"ל שהחמיר עוד בנדרים והשוה אותן לשבועות שלא להתיר אותם אפי' בפתח אלא לדבר מלוה שמתירין אותם בפתח ולא בחרטה וכתב עוד דדוקא בהתרת חכם החמירו אבל בהפרת בעל לא החמירו דבעל מיפר ביום שמעו בין בנדר בין בשבועה עד כאן דברי הרב הנשיא ז"ל: **נדרת אדעתא דהכי**. הא דלא פתח ליה בחרטה אע"פ דרב נחמן גופיה פסיק הלכתא דפותחים בחרטה לפי שרב נחמן היה מכיר בדרב (אספלידא) דלא אתא לקמיה אלא כדי שימלא לו פתח שהיה מחמיר על עצמו שלא להיות ניתר בחרטה וי"מ שאותו נדר היה כעין נדר מלוה כגון שנדר להתענות זמן ידוע והתענה מקלת אותו זמן ואילו

תורה אור

לא עברינן ירדנא, אמר רבה בר רב הונא כל הכועס אפי' שכינה אינה חשובה כנגדו שנאמר "רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזימותיו" ר' ירמיה מדיפתי אמר משכח תלמודו ומוסיף טיפשות שנאמר "כי כעס בחיק כסילים ינוח" וכתיב "וכסיל יפרוש אולת" *רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו שנאמר "ובעל חימה רב פשע", אמר רב אדא ברבי חנינא אלמלא (לא*) חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד (א) שערכה של ארץ ישראל הוא, מאי טעמא "כי ברוב חכמה רב כעס" אמר ר' אסי אין נזקקין לאלהי ישראל חוץ *מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני (ונודע שלא גנבה ושלא הכתו) ההיא דאתאי לקמיה דרב אסי אמר לה במאי נדרת? "באלהי ישראל", אמר לה אי נדרת "במוהי" שהיא כינוי בעלמא מזדקיקנא לך השתא דלא נדרת "במוהי" אלא "באלהי ישראל" לא מזדקיקנא לך. רב כהנא איקלע לבי רב יוסף אמר ליה לטעום מר מידי, אמר ליה "לא, מרי כולא לא טעימנא ליה" אמר ליה "לא מרי כולא לא טעימת ליה" הניחא לרב כהנא דאמר "לא, מרי כולא" אלא לרב יוסף אמאי אמר "לא מרי כולא"? הכי הוא דקאמר ליה: "לא 'מרי כולא' הוא דקאמרת, הלכך לא טעימת ליה" אמר רבא א"ר נחמן "הלכתא: פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל "משתבח ליה רבא לרב נחמן ברב סחורה דאדם גדול הוא אמר לו כשיבא לידך הביאהו לידי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה נדרת אדעתא דהכי? א"ל אין, ארעתא דהכי? אין, כמה זימנין, איקפד רב נחמן א"ל זיל לקילעך. נפק רב סחורה ופתח פיתחא לנפשיה: *רבי אומר "איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם" והשתא דאיקפד ר"נ, אדעתא דהכי לא נדרי- ושרא לנפשיה ר"ש ברבי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמייהו דרבנן אמרי ליה נדרת אדעתא דהכי? אמר אין, אדעתא דהכי? אין, כמה זימנין והוו

לא עברינן ירדנא. עדיין לא עברנו את הירדן כשאירע אותו מעשה ולא הוינן בתחום א"י: **כגובה אפו**. שיש לו מרון: **אין אלהים כל מזימותיו**. במחשבותיו אין שכינה חשובה כנגדו: **ירפוש אולת**. שמשמעה: **רב פשע**. שפשעיו מרובים: **מפני שערכה של ארץ ישראל הוא**. שכתוב בו ערך חלק של כל שבט ושבט ולא סגיא בלאו הכי ולפי שחטאו וחטאו נוסף להם **רוב חכמה אשר הספרים** להעריכן יותר: **אין נזקקין**. להתיר לו נדרו לפי שנדר חמור הוא: **חוץ מקונם אשתי נהנית לי**. שאפילו נדר באלהי ישראל שאין אשתי נהנית לי נזקקין להתיר לו לפי שאמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים כדי לעשות שלום בין איש לאשתו לא כ"ש האי (ב) נדר: (אי נדרת) באלהי ישראל שהוא לשון נדר: **לא מרי כולא**. שהוא נשבע באדון העולם לא אוכל א"ל רב יוסף לא מרי כולא לא טעימת ליה הכי קאמר רב יוסף לא מרי כולא קאמרת בודאי לא טעימת ליה שאסור להתיר לך דהיינו כמי שנשבע באלהי ישראל:

חסר הנה והעתקתיו מפירוש רבינו גרשום

סניחא לרב כהנא. לפי שהיה מסרב בו רב יוסף נדר הכי אלא רב יוסף אמאי קאמר נמי לא מרי כולא: [ה"ק לא מרי כולא קאמרת] בתמיה קא"ל רב יוסף כדלאמרן: **איקפד רב נחמן**. שלא היה יכול לומר לו דבר שהוא פתח לחרטה: **אמר ליה זיל לקילעך**. לביתך הואיל ואיני יודע לפתוח לך: **כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם**. שיהא דבר מקובל נמי בעיני הבריות הוי תפארת לעושיה והואיל דאיקפד רב נחמן שאין מתקבל עליו שנדרו חמור כ"כ שאינו יכול למצוא לו פתח, אדעתא דהכי והכי לא נדרי:

תוספות

אין נזקקין לאלהי ישראל. דכיון שנשבע בשם שמים אין נזקקים לו: **חוץ מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתה** וכו' ...

פי' הרא"ש

אין נזקקין לאלהי ישראל. כיון שהחליף פניו להזכיר השם: חוץ מקונם אשתי נהנית לי. כדי להטיל שלום בין איש לאשתו נזקקין ולא גרסינן שגנבה כיסי והכתה בני ונודע שלא גנבה ולא הכתה דההוא לאו נדר הוי ולא בעי התרה כדתנן במתני': אי נדרת במוהי. שהוא כינוי לשבועה וקרי לשבועה נדר כדתנן נמי לעיל נדר במוהי: אמר ליה מרי כולא טעימנא לך [ה"ק לא]:

כלומר לא אוכל עמך וכן הוי נשבע במרי כולא דלא טעימנא לך: רב יוסף אמאי אמר לא מרי כולא. למה הוצרך לישבע שלא יאכל עמו: אמר ליה לאו מרי כולא קאמרת לא טעימת לי. אפילו הכלה להתיר נדרך דאין נזקקין לך: זיל לקילעך. זיל לאושפיזך כמו איקלע להכא ואית דגרסי לקולעך (עירובין קב.) ...

הגהות הב"ח (א) גמ' וספר יהושע בלבד מפני שערכה: (ב) רש"י ד"ה חוץ מקונם וכו' כ"ש האי נדר הס"ד ואח"כ מ"ה במאי נדרת באלהי ישראל ומוי בלשון נדר:

גליון הש"ס גמ' משתבח ליה רבא לר"נ. כעין זה ברכות לא ע"א וש"נ: